

การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่
อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Development the Potentiality of Chiang Mai Agricultural Communities
for ASEAN Economic Community's Competition Base on Sufficiency
Economy Philosophy

วีระศักดิ์ สมยานะ (Wirasak Somyana)

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อีเมลผู้แต่งหลัก : w.somyana@gmail.com เบอร์โทร : 099-136-1447

วันที่รับบทความ 13 กุมภาพันธ์ 2561

วันที่แก้ไขบทความ 23 สิงหาคม 2561

วันที่ตอบรับบทความ 1 กันยายน 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาศักยภาพชุมชนเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มเกษตรกรชุมชน จ.เชียงใหม่ที่มีศักยภาพการแข่งขันในประชาคมอาเซียน จำนวน 17 ตำบล 20 กลุ่มเกษตรกร อาศัยการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้วย SWOT analysis และ การประเมินผลสัมฤทธิ์โดย Diamond Model ของ Michael E. Porter อภิปรายผลด้วยข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา คือ คำร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนเกษตรมีจุดแข็งคือ สินค้ามีคุณภาพและมีตลาดรองรับ จุดอ่อนคือ เกษตรกรยังขาดความสามารถในการผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณที่เพียงพอ รวมถึงคุณภาพผลผลิตในแต่ละรอบการผลิต โอกาส คือ กลุ่มเกษตรกรมีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความรู้และเงินทุน แต่อุปสรรคที่ต้องเผชิญ คือ มีการแข่งขันของสินค้าเกษตรในตลาดสูง ทั้งด้านราคาและปริมาณ แนวทางในการพัฒนากลุ่มเกษตรกร 6 มิติตามลำดับความสำคัญ เริ่มจากมิติการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างคุ้มค่าตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ร้อยละ 88.89) จากนั้นกำหนดมิติของเป้าหมายของการพัฒนาศักยภาพขึ้นโดยกำหนดกลยุทธ์โครงสร้างและการแข่งขันสู่ระดับอาเซียนด้วยการจัดการความรู้ (KM) จากภูมิปัญญาของเกษตรกรชุมชนให้เกิดการต่อยอดของการสร้างมูลค่าเพิ่ม และนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ให้ได้ (ร้อยละ 55.56) เพื่อนำไปสู่มิติด้านการตลาด ซึ่งต้องพัฒนาแบบบูรณาการกับมิติภาครัฐบาล (ร้อยละ 44.44) สุดท้ายต้องเข้าถึงมิติของการพัฒนาระดับอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนภาคการเกษตรชุมชนให้สามารถแข่งขันระดับอาเซียนได้ (ร้อยละ 22.22) ทั้งนี้การวิจัยสามารถเพิ่มศักยภาพของชุมชนซึ่งได้ผลลัพธ์ของการพัฒนา 9 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตร และด้านการตรวจสอบ

และพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตร เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.36 รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชน เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.91 ด้านการพัฒนาและต่อยอดสินค้าเกษตรในชุมชนสู่ระบบอาหารปลอดภัย เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.09 ด้านการพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตร ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.27 ด้านการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ และด้านการต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.45 สุดท้ายคือ ด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.64 การวิจัยในระยะต่อไปจึงควรที่จะให้ความสำคัญของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ให้เพิ่มขึ้น เพื่อแก้ปัญหาของเกษตรกรให้สามารถแข่งขันในประชาคมอาเซียนได้

คำสำคัญ : ศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน; ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน; ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aims to study and develop the potentiality of Chiang Mai agricultural communities to compete in ASEAN economic community's competition base on sufficiency economy philosophy. Sample was the groups of agriculturists in Chiang Mai whose potentialities can compete in ASEAN economic community. 20 groups of agriculturists from 17 districts in Chiang Mai were interested and attend in the project. Participatory action research (PAR), SWOT analysis and evaluation from Diamond Model belongs to Michael E. Porter were used in this study. Descriptive statistic such as percentage was used to discuss the result of this study.

The study found that the strength of groups of agriculturists were that their products have good quality and have market support. The weakness was that they lack abilities to produce good quality products sufficiently in each production cycle. The opportunity was that a lot of organizations supported and assisted them both knowledge and budgets. They however confronted high competitions of agricultural products in the market both price and quantity. As a result, guidelines to develop these groups are as follow; increase the efficiency of the production by using of the resource efficiently according to sufficiency economy (88.87 % of increase) and after that agriculturists set the purpose to develop their potentiality by setting strategy related to structure and competition to ASEAN. Knowledge management from local wisdom was used to extend the value added and be used for commercial benefit

(55.56%) In order to access the market., It should develop by making the integration with the government (44.44%) and develop their potentiality to access to industry and also promote as well as supports the agricultural community to compete in ASEAN (22.22%). This research project could enhance the potentiality of the groups of agriculturists as follow; developed the marketing of community's agricultural products and the inspection as well as developed the standard of agricultural products (10.91% of increase); developed the agricultural products to be safety food (9.09% of increase); developed the groups of agricultural business base on sufficiency economy (7.27% of increase); promoted the production of organic agricultural products and extended the agriculture of communities to commercial and public benefits (5.45% of increase) including developed agricultural economy of communities (3.64% of increase). The next phase of study should develop the economy of agricultural community increasingly so that it can help to solve the agriculturists' problems and be able to compete in ASEAN community .

Keywords : Potentiality of agricultural community; ASEAN Economic Community; Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8-11 ได้ัญเชิญหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม ไปจนถึงระดับประเทศ ซึ่งได้มีส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง กระทั่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญคือ ที่เน้นการสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) แต่ทั้งนี้การพัฒนาดังกล่าวควรให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ถึงแม้จะต้องเน้นให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็ว คาดการณ์ได้ยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น (วิระศักดิ์ สมยานะ, 2559)

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติได้จัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559) ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการวิจัยของประเทศ ให้สูงขึ้นและสร้างฐานความรู้ที่มีคุณค่าให้เกิดการเรียนรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์เชิงวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพและที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม แต่ต้องคำนึงถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร ป่าไม้และประมง รวมทั้งการพัฒนาและจัดการองค์ความรู้และปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงบทบาทการแข่งขันของประเทศ ภายใต้การเปลี่ยนแปลง ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของกรมส่งเสริมการเกษตร (พ.ศ.2556-2559) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ด้านเกษตร และสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร รวมถึงการบูรณาการส่งเสริมภาคการเกษตรเชิงพื้นที่ให้ได้อย่างยั่งยืน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559) ทั้งนี้ภายใต้การเข้าร่วมในประชาคมอาเซียน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560) ซึ่งไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมแต่จะทําอย่างไรที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อหลุดพ้นจากประเทศที่มีรายได้ปานกลาง (Growth & competitiveness) ให้ได้และมีวิธีการอย่างไร รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายดังกล่าวคือนโยบายการส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียนให้เกิดประโยชน์ต่อการตอบโจทย์การวิจัยในด้านนี้ และหากมองถึงความยั่งยืนบนฐานการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง อาจปฏิเสธไม่ได้ว่าบริบทของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหัวใจของการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2559)

นโยบายการวิจัยที่ต้องลงสู่ชุมชนท้องถิ่นภายใต้กรอบประชาคมอาเซียนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรนั้น จังหวัดเชียงใหม่ถือได้ว่าได้รับการยอมรับว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการเกษตรในลำดับต้น ๆ ของประเทศไทย ผลของการเปิดอาเซียนก่อให้เกิดปรากฏการณ์ย้ายถิ่นฐานแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานภาคเกษตรในเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านของไทย ต่อไปเชียงใหม่ยังจะเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจเมื่อมีการเชื่อมโยง North-South Corridor จากทางตอนใต้ของจีน รวมถึง East-West Corridor จากสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งเชื่อมต่อกันทางถนน และรถไฟความเร็วสูง นอกจากนั้นเชียงใหม่ยังเป็นศูนย์กลางทางการบินในอนุภูมิภาคด้วย การขยายตัวของจังหวัดเชียงใหม่เองที่มีการสร้างเครือข่ายสาธารณูปโภค เช่น ถนนวงแหวน และศูนย์กลางการประชุมนานาชาติ เชียงใหม่ จึงมีความพร้อมในการพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้สูง (จังหวัดเชียงใหม่, 2559)

ด้วยเหตุนี้ นักวิจัยจึงได้จัดทำการศึกษาเพื่อทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ และทิศทางการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ต่อภาคเกษตรเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ต่อการปรับตัวในอาเซียน โดยจัดทำเป็นโครงการก่อนการวิจัยจริง (Pre-research) เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน คือ กรมส่งเสริมการเกษตร เกษตรอำเภอ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รวมถึงกรมพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ หอการค้า และเกษตรตำบล สามารถสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นกับภาคเกษตรของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสิ้น 9 ด้าน จากทิศทางการเปิดอาเซียน (วีระศักดิ์ สมยานะ, 2559) ได้แก่ (1) ปัญหาด้านประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัด

เชียงใหม่ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ข้าวและลำไย (2) ปัญหาด้านการตลาดสินค้าเกษตร โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรที่ต้องพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันการตลาดในระดับอาเซียน เช่น การนำข้าวในประเทศไทยไปแข่งขันกับข้าวของประเทศเวียดนาม เป็นต้น (3) ปัญหาด้านการตรวจสอบและพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตร โดยเฉพาะระบบการตรวจสอบที่ต้องโปร่งใสและชัดเจน ได้มาตรฐานในระบบอาเซียนหรือระดับโลก (4) ปัญหาด้านการส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ในประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานท้องถิ่นที่จะต้องให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมการพัฒนาภาคเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นทฤษฎีและการปฏิบัติอย่างแท้จริง (5) ปัญหาด้านการบริหารกลุ่มธุรกิจเกษตรในชุมชน ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะธุรกิจแปรรูปพืชผลทางเกษตรที่ต้องพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนหรือกลุ่ม OTOP และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (6) ปัญหาการพัฒนาและต่อยอดสินค้าเกษตรในชุมชนสู่ระบบอาหารปลอดภัย (7) ปัญหาด้านการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน (8) ปัญหาการพัฒนาและต่อยอดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ตั้งแต่การวางแผนระบบการผลิต การตลาด การแปรรูป การเพิ่มมูลค่า และการเก็บรักษา ที่ต้องพัฒนาสร้างสรรค์และเป็นไปตามบริบทของพื้นที่อย่างเหมาะสมและต้องแข่งขันในอาเซียนได้ และ (9) ปัญหาด้านการต่อยอดการวิจัยภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จึงนำไปสู่การศึกษารายเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ในปี 2560 ในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

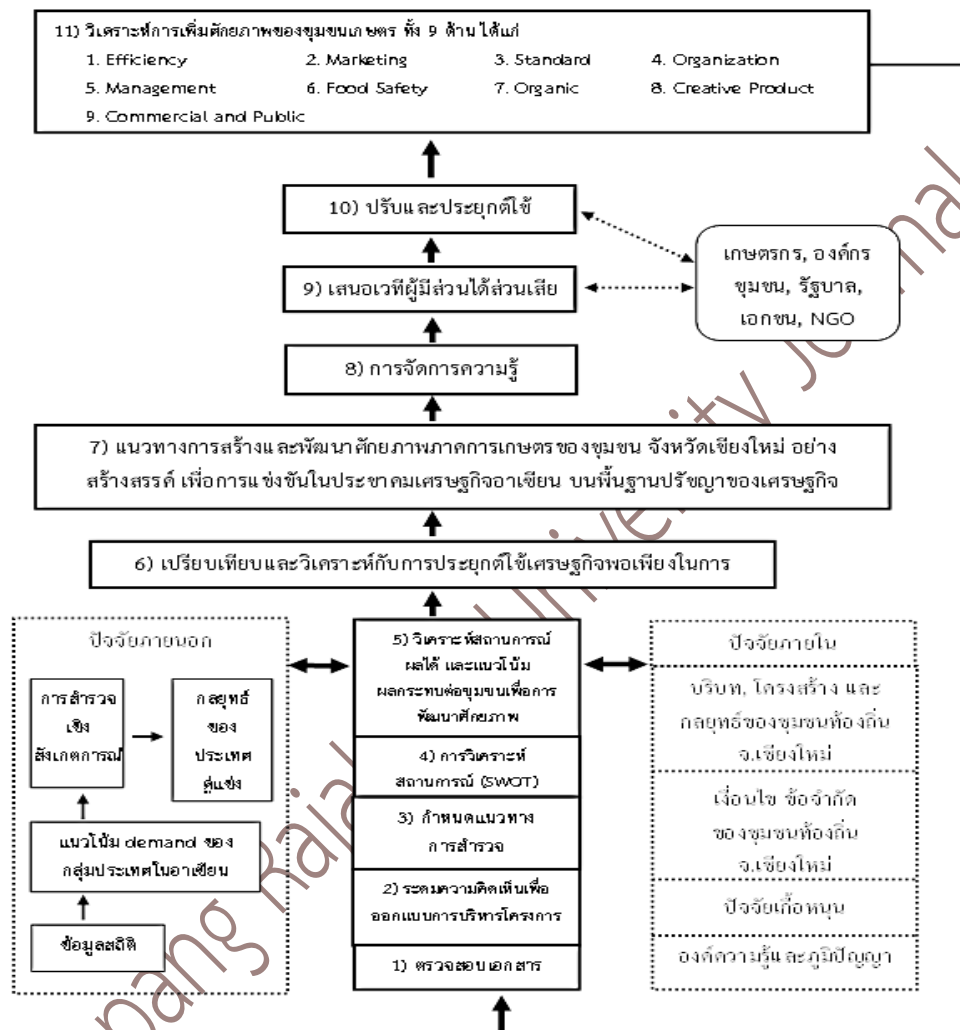
1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขต

โครงการวิจัยมีขอบเขตการวิจัยเป็นระยะเวลา 1 ปี ในเขตพื้นที่ 25 อำเภอ ของจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสิ้น 207 ชุมชน โครงการวิจัยครั้งนี้ อาศัยวิธีการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อสะท้อนปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนเกษตรในแต่ละด้านให้สามารถแข่งขันได้ในอาเซียน (AC)

โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มเกษตรกรที่มีความต้องการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน ให้ได้มาตรฐานระดับอาเซียน จำนวน 17 ตำบล 20 กลุ่มเกษตรกร

กรอบความคิด/สมมติฐานการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ มีความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรต่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)
2. ชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ มีแนวโน้มในการปรับตัวและและรับข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาศักยภาพ ภายใต้กรอบประชาคมอาเซียน
3. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานรากของการพัฒนาศักยภาพ และสามารถของภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

1. ประเภทการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ด้านการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ จะอาศัยวิธีการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ได้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เริ่มจากขั้นตอนที่ 1 กำหนดประชากรในจังหวัดเชียงใหม่ คือ กลุ่มเกษตรกรในชุมชนจากอำเภอต่าง ๆ ทั้งหมด 25 อำเภอ 207 ตำบล ขั้นตอนที่ 2 กำหนดตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 32 ตำบล และคัดเลือกโดยศึกษาถึงศักยภาพ และความต้องการของกลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพที่สามารถแข่งขันในประชาคมอาเซียน จำนวน 17 ตำบล 20 กลุ่มเกษตรกร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบฟอร์มแสดงความประสงค์เข้าร่วมโครงการ

3.2 แบบฟอร์มเพื่อประเมินคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการ

3.3 แบบฟอร์มวิเคราะห์และประเมินผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนา 6 มิติ ของ Diamond Model ของ Michael E. Porter (1990)

4. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกร 20 กลุ่ม

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ SWOT Analysis เพื่อหาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร จากนั้นประเมินผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาศักยภาพ โดยอาศัยแบบจำลอง Diamond Model ของ Michael E. Porter (1990) ซึ่งมีปัจจัยส่งเสริมและทำลายสู่ความเป็นเลิศต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของกลุ่มเกษตรกร ประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยในการดำเนินงาน (Factor condition) 2) เงื่อนไขด้านความต้องการของตลาด (Demand condition) 3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and supporting industries) 4) กลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน (Firm Strategy Structure and Rivalry) 5) รัฐบาล (Government) 6) เหตุสุตวิสัย หรือโอกาส (Chance)

ผลการวิจัย

การวิจัยพบว่าตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศักยภาพของตัวอย่างกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งหมด 20 กลุ่มเกษตรกร มีประเด็นจุดแข็งที่สำคัญที่สุด ได้แก่ สินค้าของกลุ่มเกษตรกรมีคุณภาพและมีตลาดรองรับ (ร้อยละ 60.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

สินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน รองลงมา คือ กลุ่มเกษตรกรมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิต และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ (ร้อยละ 45.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการตรวจสอบและพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน กลุ่มมีสมาชิกที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิตด้านการตลาด การแปรรูป การจัดการบัญชี การเก็บเกี่ยวผลผลิต และการประชาสัมพันธ์ (ร้อยละ 40.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน กลุ่มมีการใช้เทคโนโลยีในการตลาด (ระบบอินเทอร์เน็ต, webpage และline) และการบริหารจัดการของกลุ่ม (ร้อยละ 25.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน และสินค้าได้รับการรับรองมาตรฐานขึ้นปลอดภัย และมีคุณภาพสูง (ร้อยละ 20.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน

ประเด็นโอกาสที่สำคัญที่สุด ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรมีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความรู้และเงินทุน (ร้อยละ 60.00) รองลงมา คือ สินค้าเกษตรมีความต้องการระดับประเทศทั้งในกลุ่มลูกค้ารายใหญ่และรายย่อย (ร้อยละ 45.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน และสินค้าเกษตรของกลุ่มมีตลาดรองรับ และมีตลาดที่หลากหลาย (ร้อยละ 30.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการตรวจสอบและพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน

ประเด็นจุดอ่อนที่สำคัญที่สุด ได้แก่ เกษตรกรยังขาดความสามารถในการผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณที่มาก และยังขาดความสามารถในการควบคุมปริมาณ คุณภาพผลผลิตในแต่ละรอบการผลิต (ร้อยละ 35.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน รองลงมา คือ กลุ่มเกษตรกรมีอำนาจในการต่อรองราคาพ่อค้าคนกลางน้อย (ร้อยละ 30.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการตรวจสอบและพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน ความสามารถของเกษตรกรในการจัดการฟาร์มยังมีระบบยังมีไม่มาก (ร้อยละ 10.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน โครงการส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมอาเซียน และโครงการพัฒนาและต่อยอดสินค้าเกษตรในชุมชนสู่ระบบอาหารปลอดภัยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และพื้นที่ทำการเกษตรมีปริมาณน้ำไม่เพียงพอ เกษตรกรขาดการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และการแข่งขันของสินค้าเกษตรค่อนข้างสูงแต่เป็นในลักษณะที่เป็นเครือข่ายกัน (ร้อยละ 5.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน

และโครงการส่งเสริมภาคการเกษตรขององค์กรภาครัฐในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมอาเซียน

ส่วนประเด็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การแข่งขันของสินค้าเกษตรในตลาดสูงทั้งด้านราคาและปริมาณ (ร้อยละ 35.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน รองลงมา คือ พ่อค้าคนกลางมีอิทธิพลต่อราคาสูง (ร้อยละ 30.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน และตลาดสินค้าเกษตรไม่มีความหลากหลาย (ร้อยละ 15.00) ซึ่งปรากฏอยู่ในโครงการตรวจสอบและพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรให้มีศักยภาพการแข่งขัน ในอาเซียน และโครงการพัฒนาและต่อยอดสินค้าเกษตรในชุมชนสู่ระบบอาหารปลอดภัยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อการพัฒนาศักยภาพการเกษตรของชุมชนจ.เชียงใหม่ ซึ่งได้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยทั้ง 3 ข้อสรุปได้ว่าชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่มีความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพในการเพิ่มขึ้นภายใต้การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และมีติในการพัฒนาศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรในการเพิ่มศักยภาพการเกษตรได้อย่างเหมาะสมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรใน 6 มิติของ Diamond Model ของ Michael E. Porter พบว่า มิติที่งานวิจัยได้เสนอให้เกษตรกรใช้สร้างแนวทางในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรมากที่สุด คือ มิติที่ 1 ปัจจัยในการดำเนินงาน (Factor condition) ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของกลุ่มเกษตรกร โดยการใช้ทรัพยากรในการดำเนินการด้านการเกษตรของกลุ่ม ซึ่งผลสำเร็จของกลุ่มนั้นได้มาโดยการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด การวางแผนและควบคุมการผลิตด้านการเกษตรอย่างเป็นระบบ การหาแนวทางในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายด้านการเกษตร การคำนึงถึงต้นทุนในการผลิตเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรควรมีความกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง การสร้างมาตรฐานให้สินค้า การต่อยอดและพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพและมีความปลอดภัย การพัฒนาสินค้าอย่างสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าเกษตรมากขึ้น (ร้อยละ 88.89)

รองลงมา คือ มิติที่ 4 กลยุทธ์ โครงสร้าง และการแข่งขัน (Firm Strategy Structure and Rivalry) ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรควรมีการสร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่เหมือนกันเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ระดมความคิด และการหาแนวทางการแก้ปัญหาาร่วมกัน และการใช้หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการทำการเกษตรของกลุ่ม และความสามัคคีของสมาชิกกลุ่มและผู้คนที่เข้มแข็ง โดยการจัดการความรู้ (KM) จากภูมิปัญญาของปราชญ์ชุมชนด้านการเกษตรให้นำไปประยุกต์ใช้ได้ในระดับสากล

รองลงมา คือ มิติที่ 6 เหตุสุวิสัย หรือโอกาส (Chance) ได้แก่ การสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ให้หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม เกษตรกรมีความมุ่งมั่นและแน่วแน่ในการทำการเกษตรอย่างปลอดภัยและมีคุณภาพมาตรฐานที่ดี การใช้ “ทุนจากภายใน” ชุมชนและท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วเพื่อนำมาซึ่งการต่อยอดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า และการนำผลงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชนในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในเชิงพาณิชย์และสาธารณะ (ร้อยละ 55.56)

รองลงมา คือ มิติที่ 2 เงื่อนไขด้านความต้องการของตลาด (Demand condition) ได้แก่ การหาข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มของผู้บริโภค การพัฒนาสินค้าให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น การสร้างการตลาดของสินค้าให้สะดวกแก่ผู้ซื้อ (ขายปลีก ขายส่ง ขายออนไลน์ สร้าง webpage และ facebook) คำนึงถึงการจัดวางสินค้าเกษตรและสถานที่ในการขายสินค้า รวมทั้งการสร้างหมู่บ้านอินทรีย์ (Organic Village) เพื่อให้ผู้ซื้อสะดวกและมั่นใจในคุณภาพสินค้ามากขึ้น

รองลงมา คือ มิติที่ 5 รัฐบาล (Government) ได้แก่ หน่วยงานรัฐบาล ทั้งสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ ศูนย์วิจัยข้าว กรมพัฒนาที่ดิน และองค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบ เข้ามาช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่เกษตรกร ในเรื่องแหล่งเงินทุน ด้านองค์ความรู้ (การผลิต การแปรรูป การบัญชี และการตลาด) อีกทั้งการบูรณาการการทำงานร่วมกันของเกษตรกรกับหน่วยงานรัฐและเอกชน ผ่านกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ (ร้อยละ 44.44)

และสุดท้าย คือ มิติที่ 3 อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and supporting industries) ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพวัตถุดิบทางการเกษตรเพื่อใช้ป้อนแก่โรงงาน (ร้อยละ 22.22) ทั้งนี้สรุปได้ว่าชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่หากยอมรับการปรับตัวและพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแล้วจะสามารถแข่งขันในประชาคมอาเซียนได้ อาศัยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางในการพัฒนาทั้ง 6 มิติ ดังกล่าวข้างต้นตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ได้วิเคราะห์และประเมินผลโดยใช้แบบจำลอง Diamond Model ของ Philips Porter (1990) ทั้ง 6 มิติ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีปัจจัยส่งเสริมและท้าทายสู่ความเป็นเลิศต่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกร ประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยในการดำเนินงาน (Factor condition) 2) เงื่อนไขด้านความต้องการของตลาด (Demand condition) 3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and supporting industries) 4) กลยุทธ์ โครงสร้าง

และการแข่งขัน (Firm Strategy Structure and Rivalry) 5) รัฐบาล (Government) และ 6) เหตุสุตวิสัย หรือโอกาส (Chance) ทำให้นักวิจัยเห็นถึงศักยภาพของชุมชนในแต่ละแห่ง และทราบแนวทางในการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 9 ด้าน ได้แก่

การพัฒนากลุ่มเกษตรกรควรจะให้ความสำคัญในลำดับแรก คือ มิติที่ 1 ปัจจัยในการดำเนินงาน (Factor condition) ซึ่งได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของกลุ่มเกษตรกร โดยการใช้ทรัพยากรในการดำเนินการด้านการเกษตรของกลุ่ม ซึ่งผลสำเร็จของกลุ่มนั้นได้มาโดยการใช้ทรัพยากรให้น้อยที่สุดตามบริบทของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการประหยัดจากการลดต้นทุนการผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Brian A. Keating and group (2009) ที่ได้พยายามให้ลดค่าใช้จ่ายในการผลิตลง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานและสารเคมี แต่ยังคงให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้น รวมถึงการวางแผนและควบคุมการผลิตด้านการเกษตรอย่างเป็นระบบ การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายด้านการเกษตร การคำนึงถึงต้นทุนในการผลิต เกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรควรมีความกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอาศัยการวิเคราะห์ SWOT ของนันทยา หุตานุวัตร และคณะ (2546) ในการวิเคราะห์จุดแข็ง โอกาส จุดอ่อน และอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 20 กลุ่มเกษตรกร ซึ่งการวิจัยพบว่า กลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่มีจุดแข็งสูงสุด คือ สินค้าของกลุ่มเกษตรกรมีคุณภาพ และมีตลาดรองรับ โอกาสสูงสุด คือ กลุ่มเกษตรกรมีหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความรู้ และเงินทุน การสร้างมาตรฐานให้สินค้า โดยเฉพาะในระดับเกษตรอินทรีย์

การวิจัยยังสอดคล้องกับงานของดวงกมล บุณสมภพ (2557) ที่ได้เสนอกลยุทธ์ใหม่สำหรับการเกษตรไทยที่มุ่งเน้นการให้ความรู้และการจัดการนวัตกรรมเช่นเดียวกับบัณฑิต เหล่าประเสริฐ (2558) ซึ่งมุ่งเน้นการผลักดันมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ไทยให้ได้รับระดับโลก การต่อยอดและพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพและมีความปลอดภัย หรือแม้แต่การพัฒนาสินค้าอย่างสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าเกษตรมากขึ้น สอดคล้องกับงานของกิริติ เชาว์ตฤณาวงษ์ และคณะ (2557) การวิจัยเรื่อง การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อทำการเกษตรสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนภายใต้ความพอเพียงของชุมชนปทุมอโคก ที่เน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนมาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้แปลกใหม่ หลากหลาย และน่าสนใจ จำหน่ายในราคาที่เหมาะสม

เห็นได้ว่าการพัฒนาในมิติที่ 1 นี้ จะช่วยลดจุดอ่อนและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกร ช่วยให้เกษตรกรมีการวางแผนในการผลิตสินค้าเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการหาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอเพื่อใช้ในการพัฒนาต่อยอดสินค้าเกษตรของตนให้สามารถแข่งขันในตลาดที่หลากหลาย เข้าสู่ตลาดอาเซียนได้อย่างเข้มแข็ง และเพื่อความยั่งยืนภายใต้ศักยภาพและภูมิปัญญา

ของตนเอง ดังงานวิจัยของอภิชาติ ใจอารีย์ (2557) เรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปหน่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี ที่เน้นการจัดการความรู้ (KM) ของเกษตรกรมาใช้ในการพัฒนาสินค้าเข้าสู่ตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย Dongpo Li, Shigryoshi Takeuchi and Teruaki Nanseki (2012) ได้เสนอไว้ว่า รัฐบาลควรมีนโยบายรองรับ ด้านการตลาดในเรื่องการต่อยอดของกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้จึงจะเกิดความยั่งยืนได้ นอกจากนี้ อรพินท์ บุญสิน (2557) ได้กล่าวถึงแนวทางการสร้างผลลัพธ์การผลิตสินค้าเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในภาคอุตสาหกรรม พบว่า ผู้นำวิสาหกิจชุมชนควรสร้างความรู้จากทุนทางปัญญา และนำมาเป็นแนวทางในกระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์โดยการใส่ใจทุกขั้นตอนในการผลิตสินค้าเพื่อให้กลุ่มเติบโตและมีรายได้ที่มั่นคง สอดคล้องกับงานของ L.O. Akhilomen and group (2015) ที่เสนอให้รัฐบาลต้องมียุทธศาสตร์สนับสนุนการต่อยอดอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรในชุมชนเพื่อรองรับกับปริมาณสินค้าเกษตรของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ เชิงนโยบายควรทำการวิจัยเชิงบูรณาการโดยการทำงานกับชุมชนนอกจังหวัด เชียงใหม่ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร ทั้งธุรกิจเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของการขยายผลการวิจัยให้เกิดประโยชน์ของการนำไปใช้ให้มากขึ้น รวมถึงการวางแผนการพัฒนาด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรร่วมกับชุมชนในประเทศ และสำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรที่จะศึกษาผลกระทบของประชาคมอาเซียนที่มีต่อกลุ่มเกษตรกรชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 9 ประเด็น ในชุมชนของจังหวัด เชียงใหม่ หลังจากนั้นทำการคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการแข่งขันในประชาคมอาเซียน ในแต่ละด้าน เพื่อนำมาเป็นตัวแทนของชุมชนในการวางแผนการพัฒนาการเกษตร บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขยายผลในการวิจัยระยะต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). “แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร,” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้

จาก: <http://www.plan.doae.go.th/WebPlanningGp/6.pdf> สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2561.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

- กิริติ เชาวต์ฤณาวงษ์ และคณะ. (2557). การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อทำ
การเกษตรสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนภายใต้ความพอเพียงของชุมชนปฐมอโคก. **Veridian
E-Journal, Silpakorn University**, 7(1), 100-110.
- จังหวัดเชียงใหม่. (2559). “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่,” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:
http://www.chiangmai.go.th/managing/public/document_list/2? สืบค้นเมื่อ 20
ตุลาคม 2561
- ดวงกมล บุรณสมภพ. (2557). “กลยุทธ์ใหม่สำหรับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย.
การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทยกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน,” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้
จาก: <http://th.aectourismthai.com/content1/2442> สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2561
- ธนสิทธิ์ เหล่าประเสริฐ. (2558). “เล่าสองข้างทาง/ต้นมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย ได้ระดับสู่
ตลาดโลก,” มติชนบทเทคโนโลยีชาวบ้าน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:
www.technologychaoban.com/news_detail.php?tnid=1942 สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม
2561
- นันทิยา หุตานุวัตร. (2546). “SWOT การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน: คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา,” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:
<http://www.jit-jai-d.blogspot.com/2007/08/swot.html> สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2561
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). “สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 12,” สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.nesdb.go.th/download/plan12/สรุป>
สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12.pdf สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2561
- วีระศักดิ์ สมยานะ. (2559). แผนกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ใน
กรอบ ประชาคมอาเซียน ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่ ปีที่ 2. สาขาเศรษฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2559). การพัฒนาการผลิตพืชเศรษฐกิจเพื่อสร้าง
มูลค่าเพิ่มและนำไปสู่การแข่งขันและการพึ่งพาตนเอง.
- อภิชาติ ไจอารีย์. (2557). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปหน่อไม้ ของชุมชน
บ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี. **วารสารการเมืองการปกครอง**, 4(2), 241-158.
- อรพินท์ บุญสิน. (2557). แนวทางการสร้างผลลัพธ์การผลิตสินค้าเชิงสร้างสรรค์สำหรับ
ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคอุตสาหกรรม. **WMS Journal of Management**,
3(3), 22-31.

- Brian A. Keating and group. (2010). Eco-efficient Agriculture: Concepts, Challenges, and Opportunities. **Crop Science**, 50(Suppl. 1), S-109-S-119.
- Dongpo Li, Shigryoshi Takeuchi and Teruaki Nanseki. (2012). **Measurement of Agricultural Production Efficiency and the Determinants in China Based on a DEA Approach: A Case Study of 99 Farms from Hebei Province**. Kyushu University: Japan.
- L.O. Akhilomen and group. (2015). Economic Efficiency Analysis of Pineapple Production in Edo State, Nigeria: A Stochastic Frontier Production Approach. **American Journal of Experimental Agriculture**, vol. 5(3), 267-280.
- Michael E. Porter. (1990). **The Competitive Advantage of Nations: With a new Introduction**. New York. USA. Free Press.

Lampang Rajabhat University Journal